

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«GYLYM JÁNE BILIM - 2024»
XIX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XIX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«GYLYM JÁNE BILIM - 2024»**

**PROCEEDINGS
of the XIX International Scientific Conference
for students and young scholars
«GYLYM JÁNE BILIM - 2024»**

**2024
Астана**

УДК 001

ББК 72

G99

«ǴYLYM JÁNE BILIM – 2024» студенттер мен жас ғалымдардың XIX Халықаралық ғылыми конференциясы = XIX Международная научная конференция студентов и молодых ученых «ǴYLYM JÁNE BILIM – 2024» = The XIX International Scientific Conference for students and young scholars «ǴYLYM JÁNE BILIM – 2024». – Астана: – 7478 б. - қазақша, орысша, ағылшынша.

ISBN 978-601-7697-07-5

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001

ББК 72

G99

ISBN 978-601-7697-07-5

**©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2024**

4. Сейтқазиев Ж. Деңгейлеп оқыту технологиясын пайдалану арқылы оқушыларды шығармашылыққа баулу. – Тараз, 2013.
5. Таубаева Ш. Т., Барсай Б. Т. Оқытудың қазіргі технологиялары. Алматы, 2005

ӘОЖ 37

ГЕОГРАФИЯ ПӘНІН ОҚЫТУДА ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯ ӘДІСІН ҚОЛДАНУ (МИҒА ШАБУЫЛ ӘДІСІ)

Асқар Жанерке Ермекқызы
zhanerkeaskar7@gmail.com

География педагогтерін даярлау ББ білім алушысы Жаратылыстану ғылымдары факультеті,
Л.Н Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан
Ғылыми жетекші: М.Н. Мусабаева

Қазіргі таңда мектеп қабырғасында география пәнін оқытуда көптеген жаңа технологиялар қолданылуда. Осы әдістердің бірі ”Миға шабуыл әдісі”. Бұл әдіс 1941 жылы А.Ф.Осборн ұсынған болатын. Бұл технологияда бірінші орында оқушы тұрады және шапшаң білім алуға белсенділігіне аса назар аударылды. Миға шабуыл деп мәселені сәтті шешудің жолы - бүкіл адамдар тобында болатын шығармашылық әлеуетті белсендіру. Ол үшін шағын топ жиналады, оның әрбір мүшесі талқылауға қатысады. Әңгіме бұрын айтылған бір немесе басқа мәселеге қатысты. Оның басты мақсаты: Мәселені шешуге арналған идеялардың максималды санын жинау. Оның үстіне, бұл ең қысқа мерзімде жасалуы керек. Миға шабуыл үлгілері өте пайдалы және миға шабуылды мағыналы және тиімді ету қабілетіне байланысты баға жетпес болып саналады. Бұл командаға барлық жерге сәйкес идеяларды реттеуге көмектесетін миға шабуылдың ұйымдастырылған құрылымына байланысты. Миға шабуыл әдісі ұжымның шығармашылық ойлауын оңтайландыруға және оны кейіннен жүзеге асыру үшін ең тиімді идеяны алуға мүмкіндік береді. Және осы тұста Миға шабуыл әдісінің үш кезеңін атап өту керек.

1. Тапсырманы қалыптастыру- Бұл кезең алдын ала болып саналады. Ол мәселені нақты тұжырымдауды, қатысушыларды таңдауды және олардың рөлдерін бөлуді (жетекші, көмекшілер және т.б.) білдіреді. Бөлу, өз кезегінде, мәселенің ерекшеліктеріне және шабуыл жасалатын нысанға байланысты.

2. Тапсырманы топтық оқу барысында ой тудыру-Бұл негізгі кезең және оқушылардың тапсырмамен қамтылуы және олардың сабаққа белсене қатысуы соған байланысты. Ешқандай шектеусіз идеялардың максималды саны қамтылады.

3. Нәтижені бағалау- бұл кезең арқылы шынымен тиімді идеяларды бөліп көрсетуге және бүкіл ми шабуылын ортақ бөлгішке жеткізуге болатынын түсінуіңіз керек. Екінші кезеңнен айырмашылығы, бағалау мен сын құпталады. Ал бұл кезеңнің қаншалықты табысты болатыны қатысушылардың жұмысының жүйелілігіне және шешіліп жатқан мәселе мен ұсынылған шешімдерге қатысты пікірлерінің жалпы бағытына байланысты.[1]

Үш кезеңін қарастыра отырып, “Миға шабуыл” әдісінің артықшылықтарын көре аламыз: Алдымен, Уақыт үнемделеді; Топпен жұмыс істеу барысында қатысушылар арасында ынтымақтастық ,сыйластық қасиеттері жақсы дамиды; Ой еркін түрде жеткізіледі; Қиын тақырыптарды оңай меңгеруге көмектеседі; Осы артықшылықтарды философия ғылымдарының кандидаты, әлеуметтанушы және Сібір федералды университетінің әлеуметтану кафедрасының доценті П.А.Стариковтің идеяларына негізделген. Біріншіден, қатысушылардың бірлескен қызметі, олардың әрқайсысының өз тәжірибесі, жағдайды көруі және білімі бар, шешімдерді іздеу нәтижесін айтарлықтай жақсартатын синергетикалық әсер құрайды. Екіншіден, миға шабуыл процесінің өзі ерекше шығармашылық әлеуетке ие, осылайша қызықты ұжымдық және тіпті ойын әрекетіне айналады. Үшіншіден, миға шабуыл

сессиясы кезінде қалыптасқан достық және жағымды атмосфера оның қатысушыларына кез келген сынды сындарлы түрде қабылдауға ғана емес, сонымен қатар импровизациялауға және олардың максималды мүмкіндіктерін пайдалануға мүмкіндік береді, сонымен қатар сенімділік пен оң көзқарасты нығайтуға қызмет етеді. Осы артықшылықтарды қалыптастыруда бірнеше мысал бар. Мысал ретінде соның бірі “Екі идея” әдісін қарастырсақ болады. Бұл әдіс арқылы барлық оқушылар жаңа тақырып жайлы ойлануға және өзара оқушылармен тақырып туралы ой әрекеттестік жоғары алмасуға мүмкін береді. Бұл әдісте мұғалім оқушыларға сабаққа қатысты кез келген тақырып таңдап береді және оқушыларды жұпқа немесе топқа бөледі, осы арқылы:

1. Талқыланатын мәселе белгіленеді
2. Оқушылар өз жауаптары туралы ойланады
3. Жұп басқа жұппен немесе барлық топпен өз ойларымен беліседі.[2]

Бұл әдісті қолдану арқылы оқушылар тек сабаққа белсене қатысып қана қоймай, әр оқушының пікірдің дұрыстығына көз жеткізуді үйретеді, яғни зейінділігін арттырады. Миға шабуыл: идеялардың тамаша көзі және студенттердің өзара әрекеттесуін арттыру үшін тамаша сипаттамасы Сыныптағы миға шабуыл - пайдалы оқыту стратегиясы. Бұл идеяларды тудыратын және мәселелердің шешімін табуға көмектесетін қуатты құрал. Кейбір оқушылар топта сөйлеуге құлықсыз болуы мүмкін, бірақ оны бірнеше негізгі қадамдарды орындау арқылы жеңуге болады. География сабағында қолданылатын “Миға шабуыл” әдісіне тағы бір мысал келтіретін болсам: Ақыл-ой картасы. бұл топқа идеяларды жинақтаған тармақтары бар ақыл-ой картасы түрінде идеяларды жинауға көмектесетін тамаша графикалық құрал. Осы миға шабуыл әдісін қолдану арқылы барлық жиналған идеяларды қайта ұйымдастыра аламыз, қарым-қатынастарды анықтай аламыз және бір немесе бірнеше ойды біріктіре аламыз. Мысалға, сынып оқушыларын бірнеше топқа бөлеміз. Сол бөлінген оқушыларға әр материктерді бөліп беру арқылы, шапшаңдықты шыңдайтын сұрақтар қоямыз. Сұрақтарға оқушылар топ болып жауап беру арқылы, бір бірмен тығыз байланыста болады. Осы әдіс арқылы оқушылардың іздемпаздығын арттырамыз.

- Миға шабуыл жылы, достық қолдау көрсететін ортада өткізілгенде ең сенімді болады, топта пікірталас ортасын орнатуға жеткізу керек;

- Идеялардың сапасына емес, санына мән беру; оқушыларды қалыптыдан тыс ойлауға ынталандыру;

- Бастапқыда идеяларды жинауға назар аудару; жинау кезеңінде топ мүшелерінің бағалауы мен сыни пікірлеріне жол бермеу.[3]

Қорытындылай келе, “Миға шабуыл” әдісінің білім беру жүйесіндегі маңызы: Білім беру мазмұнын жаңарту білім берудің қазіргі заманғы үрдістерін және қазақстандық білім берудің үздік практикасын кіріктіруге бағытталған болғандықтан “Миға шабуыл” технологиясы бірден бір таптырмас әдіс деп айтар едім. Бұл әдістің басты ерекшелігі, бір ғана оқушыны қаптып қоймай, барлық оқушылардың арасындағы достық пен сыйластықты тудыруға, бір бірімен ашық сөйлесуге, оқушылардың түрлі көзқарастағы идеяларды қамтуына және оны басқалардан тыңдай білуге бейімдендіреді. Бұл, өз кезегінде, мемлекеттік стандарттардың минималды талаптарының орындалуына кепілдік беріп, Қазақстан Республикасының Білім туралы Заңының талаптарына сай келеді және дәстүрлі оқытудағы оқушылардың артық жүктеме тарту проблемасын шешеді. Оқушыға сұрақ қою, проблеманы зерттеу арқылы ой-өрісін дамытады, ойын еркін жеткізеді. Пікірлерінің еркін айтылуы, ешқандай сынға ұшырамау керек, қағазға түсіріліп, талқылау жұмысы болады. Қазіргі таңда мектеп қабырғасында соның ішінде география сабағында осы әдіс қолдануға өте тиімді. Қорытындылай келе, Миға шабуыл әдісі - психологиялық белсендіру әдісі, онда талқылауға оқушыларға мүмкіндігінше көп шешімдерді, соның ішінде ең фантастикалық шешімдерді айту ұсынылады. Миға шабуыл шешімдерді табу процесінде әртүрлі көзқарастағы оқушыларды біріктіруге мүмкіндік береді. Бұл әдіс арқылы қазіргі таңда оқушылар ізденіс, шапшаңдық және өзінің, өзгенің пікірін құрметтеу секілді жетістіктерге жетіп отырмыз. Бұл технологияны ары қарай жалғастыру арқылы, көптеген жетістіктерге жетеміз.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Таубаева Ш. Т., Барсай Б. Т. Оқытудың қазіргі технологиялары. Алматы, 2005
2. Қожамқұлова Ж.Ж. «Жаңа ақпараттық педагогикалық технологиялар». Алматы, 2013.
3. Бұзаубақова К.Ж. «Инновациялық педагогика негіздері». Алматы, 2009.

ӘОЖ 37

ГЕОГРАФИЯ САБАҒЫНДА ОҚУШЫНЫҢ ОҚУҒА ҚАБІЛЕТТІЛІГІН ДАМУДА САРАЛАП ЖӘНЕ ДЕҢГЕЙЛЕП ОҚИТУ ТЕХНОЛОГИЯСЫН ПАЙДАЛАНУ

Әшім Балнұр Қанатқызы

ashimbalnur07@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ «7М01524 География педагогтерін даярлау» білім беру бағдарламасының 2 курс магистранты, Астана, Қазақстан
Ғылыми жетекшісі: Мусабаева М.Н., г.ғ.д., профессор

Мұғалімнің өміріндегі сәтсіз сәттер – проблемалық сұрақтарға, қызықты деректерге, түрлі әдіс-тәсілдерге толы сабақтан кейін кейбір оқушылардың сіздің түсіндірмеңізден ештеңе түсінбей, өз партасында 45 минут уақытын босқа өткізгенін байқаған кезі болып табылады. Жоқ, олар аландамады, олар басқалармен бірге жұмыс істеді. Сонда сұрақ туындайды: «Себебі неде? Неге?». Бұл сұрақтың жауабы: сыныпта оқушылардың интеллектуалдық және жеке қабілеттері әртүрлі, оқуда бірдей үлгерім болмайды. Педагогикалық технология – оқу-тәрбие процесінің тиімділігін арттыру және оқытудың жоспарланған нәтижелеріне қол жеткізуге кепілдік беру мақсатын қоятын педагогиканың бағыты. Педагогикалық технологиялардың әртүрлі салаларының ішінде, менің ойымша, ең әмбебап болып білім берудің тұлғалық-бағдарлы сипатына негізделген саралап және деңгейлеп оқыту тәсілі болып табылады.

Саралап және деңгейлеп оқыту технологиясының мақсаты – әр үйренушінің қабілетіне, өзіндік ерекшелігіне, мүмкіндігіне қарай топтастырып оқыту. Оқытуды түрлі топтарына, білім деңгейлеріне, қабілеттіліктеріне, өзіндік ерекшеліктеріне қарай бейімдеу, ыңғайлау, берілген тапсырманың саралануы. Деңгейлеп оқыту – оқылатын ақпараттың азаю арқылы емес, оқушыларға қойылатын талаптардың әртүрлілігі арқылы жүзеге асады. Бұл технологияның мақсаты әрбір оқушы өзінің даму деңгейінде оқу материалын меңгеруін қамтамасыз етеді. Ғалым В.П. Беспальконың айтуы бойынша, технология бұл практикада іске асатын нақты педагогикалық жүйе. Саралап және деңгейлеп оқыту технологиясы бойынша оқушылардың білімін тексеруге болады. Яғни тапсырмаларды қайталауға арналған бірінші деңгей өнімді іс - әрекетті қажет ететін жоғарғы деңгейлерге ауысу негізіндегі іс-әрекет арқылы жүзеге асады. Бұл төрт деңгейге бөлінеді:

- бірінші деңгей – міндетті оқушылық;
- екінші деңгей – алгоритімдік;
- үшінші деңгей – эвристикалық;
- төртінші деңгей – шығармашылық.

I деңгей – оқулықта берілген өтілген тақырып немесе тарау бойынша үй тапсырмасы сұрақтарынан құрылады, яғни мемлекеттік оқу стандарт жүйесіндегі білуге тиісті білімді қамтиды.

II деңгей – сол тақырып немесе тарау бойынша тапсырмалар мәліметтер көлемін арттырып, негізгі өтілген тақырыпты тереңірек түсінуге бағытталады. Қосымша мәліметтер бірінші деңгейде алған білімді кеңейтіп, тиянақтап, дәлелдеп, бастапқы мазмұнын нақтылап, ұғымдардың қалай қолданылатынын көрсетеді. Мұнда берілген тапсырмалар бірінші